

VERBINDINGSTROEPEN IN LA COURTINE

Majoor b.d. Peter Yska, Museum Verbindingsdienst

Circa 175.000 Nederlandse militairen hebben in de periode 1959 - 1964 kennis gemaakt met het oefenterrein La Courtine in Frankrijk. Ondanks dat grote aantal is er relatief weinig over de activiteiten daar op schrift gesteld. In het boek: 'Van telegraaf tot satelliet' (pag 187) wordt één zin, zonder het woord verbindingen, aan La Courtine gewijd. Een foto van een onderhoudsruimte laat zien dat de Verbindingsdienst er actief was. Dat is wel heel erg weinig om een goed beeld te krijgen van de inzet van het personeel van het Regiment Verbindingsstroepen om de daar gehouden oefeningen te ondersteunen.

Dit artikel gaat daarom over wat dat personeel, op meer dan 1000 km afstand van haar legerplaatsen op de Veluwe, in La Courtine deed. 107 Luchtsteunverbindingscompagnie (lusvbdci) en de veldpost krijgen wat extra aandacht.

OEFENEN IN SENNELAGER

In de jaren vijftig van de vorige eeuw mocht het Nederlandse leger 55 dagen gebruik maken van het oefenterrein Sennelager bij Paderborn in Duitsland. Hier werd het optreden van de verbonden wapens, wat niet mogelijk was op een oefenterrein in Nederland, beoefend. Eind 1958 kwam er een

voorlopig einde aan het gebruik van dit oefenterrein door de KL omdat de in 1955 opgerichte Bundeswehr er zelf gebruik van wilde maken. Het kwam slecht uit voor de KL. Immers, vanaf 1959 zou er een legerkorps met twee parate divisies, te oefenen in nucleaire oorlogvoering en uitgerust met zware artillerie, gaan komen. Voor het trainen

van de afzonderlijke wapens vond de legerleiding in Nederland diverse oplossingen. Maar manoeuvres van de verbonden wapens samen met de luchtmacht vormden vanaf oktober 1958 een groot probleem.

DE OPLOSSING: LA COURTINE

In 1956 stelden de Fransen aan de Nederlanders voor gebruik te maken van hun oefenterreinen. Eerst in oktober 1958 vertrok een Nederlandse militaire missie naar Frankrijk om te zoeken naar een geschikt oefenterrein. De keuze viel op het legerkamp La Courtine, vrijgekomen door de inzet van de Franse troepen in Algerije, en het daarbij liggende oefenterrein. En... de Fransen vroegen een betrekkelijk lage huurprijs per oefenseizoen (f 1.000.000).

Januari 1959 maakte het Ministerie van Defensie bekend dat vanaf 4 juli tot 2 november 1959 circa 30.000 militairen, in vier oefenperiodes van drie weken, in La Courtine gingen oefenen. Na het bekend stellen zorgde Defensie voor een regelmatige berichtgeving in de pers over de komende oefenperiode, de ligging van het oefenterrein, de heen en terugreis, de kosten, het voedsel, de Welzijnszorg, enz. De militair die er op oefening ging kon zijn informatie halen uit het boekje: 'Tour de France.'

Het Ministerie continueerde de samenwerking met de Fransen tot en met 1964 omdat er zich vanaf 1965 weer oefenmogelijkheden in Duitsland aandienen. Dat kwam goed uit. Enerzijds omdat de terreinomstandigheden in het oefengebied absoluut niet overeenkwamen met die van het oorlogsgebied en anderzijds bleek het terrein minder geschikt te zijn om er met pantservoertuigen (AMX en YP-408) in te opereren. Bovendien vormde de grote afstand La Courtine - oorlogsgebied een bedreiging

De ligging en omvang van het oefenterrein La Courtine

Voorkant van het boekje 'Tour de France'

voor de feitelijke paraatheid van de KL. Dat laatste werd pijnlijk duidelijk toen in 1961 ± 150 man van 41 Vbdat ijlings uit La Courtine terug moesten keren naar Harderwijk wegens de spanningen met de Sovjet Unie.

Kamp en oefenterrein La Courtine liggen op een granietplateau, bedekt door een dunne laag vette aarde, op 800 meter boven zee-niveau. Kenmerkend voor het 6200 ha grote oefenterrein (10 km lang, 6 km breed) zijn de hoge heuvels (de bekende 'Puy de ...') en diepe dalen. De begroeiing bestaat uit heide, varens, brem, berken- en moeilijk doordringbare naaldbossen. Het dun bevolkte gebied, doorsneden door talloze waterlopen, met moeras- en moddervlakten, maakt deel uit van het 'Plateau de Milleva-

Het detachement van 107 Lusbdcie in 1959 op weg naar La Courtine

ches' ('plateau van de duizend bronnen'). Het weer was zeer variabel. Hoge temperaturen in de zomer met veel stof en, vanaf september, opvallend veel neerslag met grote invloed op de begaanbaarheid. Het terrein was daarom het meest geëigend voor infanterieoptreden en het beoefenen van statische gevechtsvormen met de nodige NBC-aspecten.

In het kamp, bruikbaar voor de legering van 8 à 12.000 man, werden de Nederlandse militairen ondergebracht in een viertal blokken ('ilot' A t/m D) met stenen logiesgebouwen van twee verdiepingen. Op een soldatenkamer stonden 28 ijzeren kribben (twee boven elkaar) met strozak voor de legering van militairen. Verder waren er op het kamp kantines, wasgelegenheden en gebouwen voor de verzorgende eenheden ('ilot char'). Bij de overname in juni 1959 door de kwartiermakers van dit uit 1902 stammende kamp

bleek de hygiëne en verdere staat van onderhoud ver beneden de maat. De sanitaire voorzieningen waren totaal onvoldoende en verkeerden in zeer slechte staat en de gebouwen waren vergeven van vlooiën, kakkerlakken, luizen, muizen en ratten. Met grote inzet werd het kamp voor de eenheden van de 13e Gevechtsgroep, die op 5 juli 1959 arriveerden, enigszins bewoonbaar gemaakt.

DE VERPLAATSING

De reguliere parate en mobilisabele eenheden die in La Courtine gingen oefenen verzamelden op de Oirschotse heide. Van hier verplaatsten ze in colonneformatie in drie etappes naar La Courtine. Donderdagochtend rond 05.30 uur vertrokken de eerste marseenheden van 25 en, na 1959, van 12 voertuigen, van hier naar Mourmelon (30 km oost van Reims). Met behulp van de routetijdtabel en de routemarkering 'Axis Up' arriveerde, na ± 350 km, de eerste marseenheid rond 15.00 uur op het oefenterrein bij Mourmelon. Na de nacht in tenten te hebben doorgebracht volgde vrijdag de verplaatsing Mourmelon - Bourges, ± 325 km, die eindigde op het oefenterrein Le Berry waar werd gebivakkeerd. De laatste etappe op zaterdag bracht na ± 200 km de eenheden in het kamp La Courtine waar de legering in gebouwen plaats vond en het weekeinde werd doorgebracht. Het transport van tanks en pantservoertuigen vanuit Nederland naar het oefengebied gebeurde met gehuurde Franse 'flatcars' (platte spoorwagens).

De terugweg ('Axis Down') ging grotendeels langs dezelfde route. De eenheden vertrokken op zaterdag uit La Courtine en brachten het weekeinde dan in tenten door op het terrein bij Bourges.

DE OEFENINGEN

In de eerste week van de oefenperiode lag

'Ilot' C (voorgond) en D. Op de achtergrond Lac de Gratadour

De heen- en terugtochtroute naar La Courtine

de nadruk op de training van de compagnieën, eskadrons en batterijen met aparte schietoefeningen voor tanks en artillerie. Daarna volgde een aantal, meestal tweedaagse, bataljonsoefeningen. De oefenperiode werd afgesloten met een drie- of vierdaagse oefening voor de gehele gevechtsgroep (vanaf 1962 ook (pa)infanteriebrigade) onder leiding van (delen van) de divisie- en/of legerkorpsstaf.

In Mourmelon, Bourges en La Courtine was een vaste kampstaf met een aan de situatie aangepaste samenstelling aanwezig. Hiertoe behoorden, naast het personeel van andere Wapens en Dienstvakken, ook militairen van de Verbindingsdienst. Iedere kampstaf beschikte over de nodige interne en externe verbindingen grotendeels verzorgd door personeel van de Verbindingsdienst.

De gevechtsgroepen hadden geen eigen verbindingspeloton. Hun gewenste verbindingen, evenals de scheidsrechtverbindingen, werden tot stand gebracht door personeel van de bij 11 en 41 Verbindingsbataljon ingedeelde gevechtsgroepbedieningscompagnieën (ggpbedcie). De radio- en lijncompagnie van 108 Verbindingsbedieningsbataljon leverden eveneens regelmatig personeel en materieel. In La Courtine was ook de radioschakel-eindinstallatie AN/TRC-3 met de vierkanaals CF-1 en / of CF-2 draaggolfapparatuur in YA-328 aanwezig. Over aantallen, inzet en gebruik vermeldt de documentatie echter niets. (Bij het Museum Verbindingsdienst is aanvullende informatie daarover zeer welkom).

Op het vliegveld van Clermont-Ferrand arriveerden per vliegtuig vanuit Nederland van verlof terugkerende militairen en bezoekers en vertrokken zieken, gewonden en militairen die met buitengewoon verlof gingen. Voor direct contact tussen het kamp en het

RADIO VERBINDINGEN

Radioinstallatie AN/VRC-30 in jeep M38A1 (Nekaf)

Een luchtsteunverbinding AN/VRC-506 in een DAF YA-126

Een 'ASSU'-voertuig in opstelling

vliegveld kon gebruik gemaakt worden van een gehuurde vaste telefoonverbinding of de door het verbindingsbataljon geïnstalleerde SCR-399 (later KL/GRC-3035) radioverbinding. Tussen de vaste kampstaf en de legerkorpsstaf in Apeldoorn werd het contact eveneens met een SCR-399 radioverbinding onderhouden.

Het kamp kende geen uitgebreid vast telefoonnet. Om in de behoefte aan telefoonverbindingen te voorzien bracht personeel van de ggpbedcie of van 108 Vbbedcie deze tot stand.

Bij de omvorming van de gevechtsgroepen in brigades (vanaf 15 november 1960) kregen deze een eigen verbindingspeloton. Maar het divisieverbindingsbataljon bleef zich, ondanks haar eigen reorganisatie, toch bezig houden met het aanleggen van het telefoonnetwerk in het kamp. Een lijnpeloton van 11 Vbdat, onder bevel van de ltn Verduijn, legde bijvoorbeeld in juli 1963 in twee weken 70 km veldkabel uit. De meeste lijnen eindigden bij de achter prikkeldraad opgestelde gloednieuwe centralewagens die bij het gebouw van de vaste kampstaf stond opgesteld. De centrale was 24 uur per dag in bedrijf en bemand door personeel van de Verbindingsdienst.

In één van de gebouwen op het kamp, met daarnaast opgesteld enkele werkplaatsvoertuigen, was het Park-, Foto- en Werkplaatspeloton (P- & W-peloton) ondergebracht. De oefenende divisie was zelf verantwoordelijk voor het herstel van defect verbindingsmateriaal. Het bij het divisieverbindingsbataljon ingedeelde P- & W-peloton verbleef daarom bij de oefenende troepen om die onderhouds- en herstelwerkzaamheden uit te voeren.

LUCHTSTEUN

De Nederlanders en Fransen spraken af dat luchtsteun bij een meerdaagse oefening van

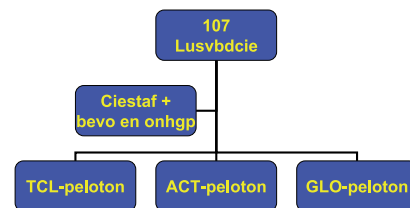
een gevechtsgroep / brigade mogelijk was. De steun bestond uit het per dag uitvoeren van drie vluchten door twee Nederlandse toestellen die gedurende die oefendagen opereerden vanaf een vliegveld in Frankrijk. Onder bevel van de compagniescommandant, kap Frans Sterkens, reed in juli 1959 een detachement van 107 Lusvbdcie naar La Courtine. Hier kwam het detachement onder operationele leiding van de kampcommandant.

Het detachement moest uitvoering geven aan de mondelinge opdracht van G2- en G3-lucht van 1 LK: luchtsteun regelen bij de gevechtsgroepoefeningen in La Courtine. Kap Sterkens moest op zoek naar een vliegveld om de Nederlandse vliegtuigen te kunnen stationeren en van brandstof te laten voorzien. Maar ook moest hij het onderbrengen regelen (eten, onderdak, brandstof, enz.) van een SCR-399 radiostation. Bij een bezoek aan het vliegveld Cazaux (zuid van Bordeaux) bleek dat de start- en landingsbanen in onderhoud waren en de Nederlandse vliegtuigen daar dus niet konden landen en tanken. Vervolgens bezocht hij de Franse vliegbasis bij Cognac waar hij te maken kreeg met een verbindingsprobleem. Vanaf de basis konden alleen Engelse toestellen opereren die uitgerust waren met VHF-verbindingen. Nederland beschikte echter over de Amerikaanse Thunderstreak met radio's die in de UHF-band werkten. Na telefonisch overleg spoedde Sterkens zich vervolgens naar de vliegbasis bij Chateauroux. Op deze grootste Amerikaanse basis in Frankrijk werd vlot geregeld dat de vliegtuigen met bemanning hier gedurende een aantal dagen konden verblijven. Ook het onderbrengen van een SCR-399 radiostation op het vliegveld vormde geen enkel probleem.

Bij alle oefeningen in de komende jaren in Frankrijk werd voor de luchtsteun gebruik gemaakt van deze basis.

107 LUSVBDICIE

De organisatie van de luchtsteuneenheid, later 107 Lusvbdcie, werd bij de oprichting in juli 1952 gebaseerd op de organisatie van de 'B-Troop' van de Engelse 'Air Support Signal Unit' (ASSU). In de loop van de jaren vijftig en begin jaren zestig werd de organisatie diverse malen aangepast qua personeel, voertuigtypes en verbindingsmiddelen.

De organisatie van 107 Lusvbdcie in 1959

Tijdens het verblijf in Mourmelon en Bourges maakte 107 zich nuttig door met de KL/MRC-3026 persstations af te luisteren en het opvangen nieuws in stencilvorm te verspreiden.

107 Lusvbdcie bracht een vaste verbinding tussen het kamp en een op de rand van het vliegveld opgestelde 'tentacle' voertuig tot stand. (In 1959 was een tentacle o.a. een voertuig van 23/4-ton met een bezetting van 4 man voor telegrafie met de SCR-506 + R-209 of telex AN/GRC-26 + R-209). De compagnie regelde zelf de bevoorrading van deze post (voedsel, aflossing, brandstof, enz.).

De bij de oefenende troepen aanwezige squadrons lichte vliegtuigen, uitgerust met Pipercup en Beaver vliegtuigen of Hiller heliëpters, opereerden vanaf het vliegveld Ussel-Thalamy (± 30 km van La Courtine). Bij deze luchtmachteenheid was ook een KL-detachement ondergebracht met o.a. personeel en een verbindingstvoertuig van 107 Lusvbdcie.

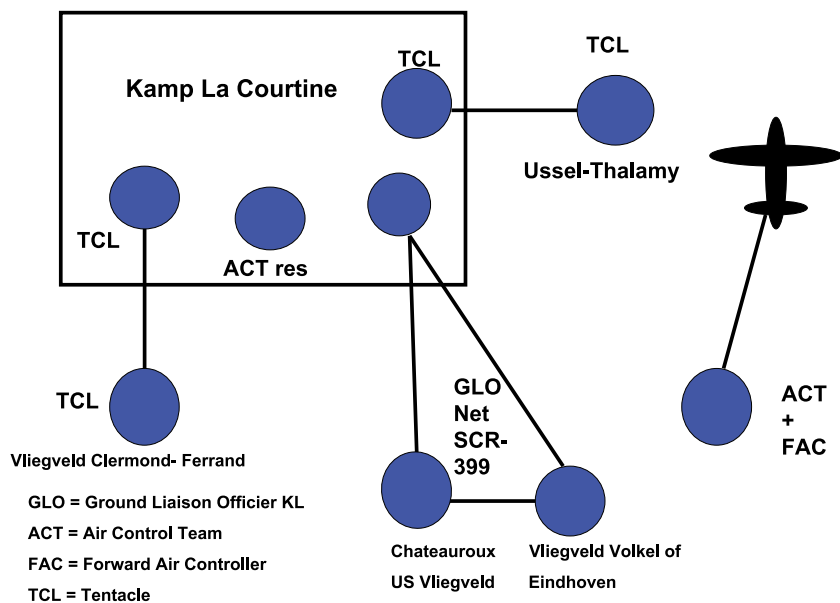
Een onderdeel van de oefeningen van de gevechtsgroep of (pantser)infanteriebrigade vormde de luchtsteun. Om de inzet goed te laten verlopen organiseerde 107 Lusvbdcie de verbindingen. Ze formeerde dan een luchtsteunaanvraagnet, een Ground Liaison Officer (GLO)-net en bracht een aantal Air Control Teams met een Forward Air Controller uit. De in te zetten Thunderstreak gevechtsvliegtuigen kwamen afwisselend van de vliegvelden Volkel of Eindhoven, waarmee via het GLO-station daar contact bestond, naar Chateauroux gevlogen.

DE VELDPOST

Het Ministerie kwam met de Fransen overeen dat de Nederlandse strijdkrachten voor eigen behoeften een militaire postdienst konden exploiteren. Met Nederlandse voermiddelen mochten gesloten postzendingen tussen La Courtine en een postkantoor in Nederland en in omgekeerde richting

Opstelling SCR-399 voertuig (GLO-net) bij vliegveld Chateauroux

Een voorbeeld van uitgebrachte verbindingen door 107 Lusvbdcie in La Courtine

overgebracht worden. Open post liep via het Franse postkantoor in La Courtine en moest voorzien zijn van Franse postzegels in overeenstemming met de daarvoor vastgestelde tarieven.

Bij de vele grote oefeningen in de jaren vijftig in Duitsland was er grote behoefte aan veldpostdetachementen. Om die te kunnen samenstellen werd mobilisabel veldpostpersoneel voor herhalingsoefeningen opgeroepen. Door de vele oefeningen voldeed deze regeling echter niet meer. Daarom besloot de legerleiding per 17 maart 1957 een deel van 901 Veldpostdetachement in Utrecht paraat te stellen en te laten fungeren als hoofdveldpostkantoor. Het nieuwe detachement betrok een gebouwtje op de Van Sijpesteijnkazerne in Utrecht. Van hieruit werd de eerste jaren voornamelijk de post voor oefenende eenheden in het buitenland verzorgd. Na de stationering van personeel van de krijgsmacht in het buitenland werd de verzorging van het postverkeer hiervoor steeds belangrijker.

Een jeep in 1959 voor het Air Control team met AN/VRC-30 en UHF- en VHF-antennes

Een prentbriefkaart met veldpostgegevens uit La Courtine

De bezetting van het hoofdveldpostkantoor, sgtI Halfmans en 17 overigen (merendeels werkzaam geweest bij de PTT), kreeg door de oefeningen in La Courtine handen vol werk.

Dagelijks moest in Utrecht circa 200 à 300 kg post, waaronder ongeveer 100 kg kranten, worden verwerkt. De post werd opgehaald op het stationspostkantoor van de PTT. Daarna begon de sortering op NAPO-nummer (La Courtine - 280; Mourmelon - 281 en Bourges - 282) van brieven, kranten en postpakketten. In principe ging de sortering door tot op compagniesniveau. Aparte handelingen waren nodig voor de (40.000 - 55.000 per jaar) aangetekende stukken.

	radiozender	radio-ontvanger	voertuig	diversen
SCR-399	BC-810-E	BC-342 BC-312	Vau 2 1/2 ton + ahagn Hut HO-17-A	Aggregaat PE-95 Freg 2-18 MHz
KLMHC-3028	BC-810	R-388LPRH	DAF YA-314 Vaste opbouw	Telex TT-3002 Aggregaat PE-95
AN/VRC-30	AN/ARC-27 (Z/O)		Jeep M36A1	UHF 225-400 MHz 18 kanalen FM 27-38,9 MHz
	AN/VRC-34			Draagbaar FM 27-38,9 MHz
	AN/ARC-9			Draagbaar VHFAM 100-158 MHz
	AN/TRC-7			

Enkele typen radio's gebruikt voor luchtstunverbindingen

Veel militairen in het oefengebied zaten dikwijls met smart op die poststukken te wachten want daarmee konden ze meestal hun schaarse financiële middelen aanvullen. Tenslotte vroegen slecht geadresseerde brieven en postpakketten de nodige inspanning. Na de sortering en afhandeling van de aange tekende stukken en overige zaken werden de postzakken gesloten en 5 à 6 keer per week 's morgens vóór 07.30 uur naar het vliegveld Soesterberg gebracht. Hier stond dan de Fokker Friendship van de luchtmacht gereed om de postzakken naar Clermond-Ferrand te vervoeren waar ze met jeep en aanhangwagen vandaan werden gehaald.

In Mourmelon en Bourges verzorgde een daartoe aangewezen factuur de post. Hij ontving dagelijks de voor zijn eenheid bestemde post uit La Courtine, gebracht door een op Ussel-Thalamy gestationeerd licht vliegtuig. Te verzenden post ging via dezelfde weg terug.

Het bij de vaste kampstaf in La Courtine ingedeelde veldpostkantoor had een variabele bezetting van 4 tot 9 man, samenhangend met het aantal gestationeerde troepen. Het personeel zorgde voor het ophalen van de post op Clermond-Ferrand en het verdelen van de poststukken over de (hoofd-)facteurs van bataljons en compagnieën. Ook regelde ze het verzendgereedmaken en afleveren van de post van de soldaten bij de naar Nederland terugkerende Fokker Friendship.

Op het veldpostkantoor werden allerlei postale handelingen verricht zoals verkoop van Nederlandse en Franse postzegels, afhandeling aangetekende stukken, uitzoeken bezorging slecht geadresseerde poststukken, contacten met het Franse postkantoor in La Courtine, enz. Door de drukte moesten de veldpostmannen meestal tot ver in de avonden doorwerken. Wat te denken bijvoorbeeld van de militairen van een gevechtsgroep van de 5e Divisie die in een week bij de WZZ 12.000 prentbriefkaarten kochten en deze verstuurden? De post werd in La Courtine voor verzending, evenals in Utrecht, voorgesorteerd maar dan voor de 52 postdistricten in Nederland.

Dankzij het vele overwerk lukte het de 'postduiven' de post bijna altijd binnen enkele dagen bij de geadresseerde bezorgd te krijgen.

TOT SLOT

Het werk van de verbindingstroepen in La Courtine was misschien niet spectaculair in vergelijking met bijvoorbeeld dat van de infanterie en genie. Toch waren ze nodig om de vaste kampstaven goed te laten functioneren en de oefeningen tot hun recht te laten komen. Helaas is over de activiteiten van de vele honderden militairen van de Verbindingsdienst die in La Courtine oefenden bijzonder weinig vastgelegd in documenten. In de Legerkoeriers van 1959 t/m 1964 is

er zo nu en dan een zinnetje over hun bijdrage te vinden. Alleen aan de voor het mo-

reel zo belangrijke veldpost in die periode kreeg in artikelvorm aandacht.

PERSOONLIJKE HERINNERINGEN Maj b.d. Peter Yska

Bourges rustdag

Rustdag te veld

Vijandelijke tanks in het voorterrein...